

EU-csatlakozás előtt az Egri Borvidék

Szerző: Hauser Richárd, gazdálkodási szak

Konzulens: Dr. Gaál Béla, egyetemi tanár

(Közgazdaságtudományi szekcióban I. hely)

Bevezetés

Az elmúlt évtizedben a borászat és borkereskedelem Magyarországon jelentősen átalakult, mely folyamat ma is tart. Gyakran hallani, hogy a kilencvenes évek elején bekövetkezett társadalmi-gazdasági átalakulás egyik nyertese a borgazdaság. A közelmúltban egyre fokozódó mértékben került előtérbe a minőség kérdése. Így kezdődött el hegyközségekben – Egerben is – az eredetvédelmi rendszerek, a helyi szabályozások bevezetése, melyeket országos törvények kísérnek. A várható EU-csatlakozás lehetősége új távlatokat nyit, de egyben számos problémát és bizonytalanságot tár föl.

A nemzetközileg híres egri borvidéken eddig is komoly erőfeszítéseket tettek a minőségi bortermelés, a jó hírnév visszaállítása, erősítése és megtartása érdekében. Ennek bizonyítéka, hogy 1987-ben a világ 134 városa közül Eger is megkapta „A szőlő és bor városa” kitüntető címet. E cím viselése komoly kihívást jelent a helyi bortermelők számára. A versenyképesség növelése, a világpiacon rang megszerzése a borászokat – a körzet ökológiai adottságait kihasználva – egy nemzetközileg elismert, a helyi sajátosságokat érvényesítő szőlőtermesztési és borkészítési stílus kialakítására ösztönözi. A jó minőségű terméket a piacon jól kell tudni eladni. Az „eladás művészete”, a marketing adta lehetőségek jelentősége felértékelődött, azok tudatos használata megkerülhetetlen.

Ezek természetesen jelentős anyagi háttérrel, kvalifikált szakembereket, nagyfokú tájékozottságot és komoly együttműködést kívánnak meg. Ki kell használni azt az óriási helyzeti előnyt, hogy Eger Észak-Kelet-Magyarország leglátogatottabb idegenforgalmi centruma. Ez a tény szinte tálcán kínálja a lehetőségét az idegenforgalom, a szőlő- és borkultúra, a kulturális élet összekapcsolására és harmonizálására. Az utóbbi években e törekvéseknek már jó néhány példáját tapasztalhattuk.

A téma választására egyrészt a fenti körülmények is jelentős hatással voltak, másrészt családi kötődésem is van a borkultúra fejlesztéséhez. TDK-

dolgozatom célja, hogy lehetőségeimhez mérten hozzájáruljak a problémakör helyi megoldásához.

Ezúton mondok köszönetet konzulensemnek a dolgozat elkészítésében nyújtott segítségért és a nélkülözhetetlen tanácsokért.

Az egri borvidék szőlő- és borgazdaságának helyzete

Ökológiai és termesztési feltételek és lehetőségek

A termőhelyekre meghatározó jelentőséggel bírnak az ökológiai feltételek. Alapvetően befolyásolják a termés minőségét és mennyiségét. Ezek olyan tényezők, amelyeket csak kismértékben tudunk befolyásolni. Természetesen ezeket a feltételeket ismernünk kell az eredményes alkalmazkodás miatt, hogy az agroökonómiai potenciált minél hatékonyabban ki tudjuk használni.

Az egri borvidék a Bükk déli részének nyugati felén helyezkedik el. Sok évre visszanyúló hagyományokkal és kedvező földrajzi adottságokkal rendelkezik. A borvidék a debrői- és az egri körzetre osztható fel. Szőlőültetvényeket 250–300 méter tengerszint feletti magasságban is találunk, de előfordulnak még 350 méteren is. Itt van Közép-Európa legmagasabban fekvő szőlőültetvénye (450 méter). Az Egri Borvidék északi részének aljzatát a Bükk hegység mezozoós tengeri kőzetei alakítják: a mészkő, a dolomit és az agyagpala változatai. A déli részt miocén képződmények jellemzik: riolittufa és riolit-dácit lávakőzet. A borvidék nyugati részén a miocén kavics és szárazföldi agyag az uralkodó. Előfordul még a barnaföld és a barna erdőtalaj, amelyek riolittufán illetve agyagpálán alakultak ki. (Pécsi–Somogyi, 1980)

A szőlő kiemelkedően napfényigényes, csak ott termesztendő, ahol megkapja ebből a szükséges mennyiségét. Ez a mennyiség évente optimálisan 2000 óra körüli mennyiség. A napsütéses órák számának változása az alábbi táblázaton figyelhető meg.

*1. táblázat
Napsütéses órák száma (éves összesen)*

1994	2045,9
1995	1921,3
1996	1660,6
1997	2067,7
1998	1911,6
1999	1932,0
2000	2260,8
2001	1909,7

Forrás: OMSZEÁ

A napsütéses órák száma a termés minőségét nagyban befolyásolja, a jó évjáratok egyik fő meghatározója. A táblázat világosan érzékelteti a jó évjáratokat a borvidéken: 1994, 1997 és 2000, amely kiemelkedőnek is nevezhető.

Az időjárás szélsőséges, de kedvező mikroklímatis viszonyok alakultak ki. A téli fagykár minimális, a tavaszi fagykarak sokkal veszélyesebbek a szőlőkre. Az évi átlaghőmérséklet 10 fok körül alakul. Az elmúlt tíz év hőmérsékleteinek alakulását kísérhetjük nyomon az alábbi táblázatban. A jó ill. kiemelkedő évjáratok (1994, 1997 és 2000) itt is megfigyelhetők.

2. táblázat
Havi átlaghőmérsékletek

év/hó	jan.	feb.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
1990	-1,1	4,3	9,0	10,2	16,1	17,9	19,8	21,0	13,4	9,7	5,3	0,6	10,5
1991	-0,5	-2,9	7,0	9,1	13,0	18,7	22,0	20,1	16,5	9,2	4,9	-2,9	9,5
1992	-1,9	1,5	5,1	11,3	16,4	19,7	21,9	25,5	15,5	9,0	4,6	-0,8	10,7
1993	-1,1	-2,2	3,2	9,5	18,1	18,8	19,4	21,3	15,2	11,7	1,8	2,3	9,8
1994	2,3	1,2	7,4	11,0	15,0	19,4	23,6	21,4	18,8	9,1	4,9	0,6	11,2
1995	-1,3	4,6	4,9	10,3	14,9	18,3	23,5	20,0	14,4	11,9	1,7	0,0	10,3
1996	-2,0	-2,4	1,1	11,8	17,2	19,7	19,2	20,2	12,4	10,8	7,0	-2,3	9,4
1997	-2,7	0,9	4,7	7,3	16,3	19,2	19,2	20,3	15,3	8,1	5,7	2,0	9,7
1998	2,3	4,2	3,4	11,7	14,9	20,2	20,8	20,4	14,7	10,6	2,2	-4,6	10,1
1999	-1,1	-0,4	6,4	11,8	15,3	19,7	21,5	19,2	18,5	10,4	3,2	-0,5	10,3
2000	-3,1	2,5	5,2	14,0	17,7	20,7	19,3	22,5	15,2	13,9	8,2	1,9	11,5
2001	0,3	2,2	6,7	10,5	17,3	17,5	21,1	21,8	14,1	12,9	2,3	-4,3	10,2

Forrás: OMSZEÁ

A napfényes órák és a hőmérséklet mellett a csapadék megoszlása és mennyisége is fontos tényező. A szőlő jellegzetesen mediterrán növény, csapadékgigénye 400–700 mm között van, amelyet a talaj- és hőmérsékletmegoszlás is befolyásol. Az átlagos évi csapadékmennyiség Eger környékén 118 év megfigyelései (1867–1985) alapján 589 mm (Bodnár, 2001). A csapadék éven belüli megoszlása kontinentális jellegű. A borvidék természetes vízkészlete változatos, és ezek területi és időbeni eloszlása nem mindig kedvezőek. Az alábbi táblázatban 1990-től tanulmányozhatjuk havonta a csapadékmennyiséget és az éves átlagot. Érdeemes megfigyelni az elmúlt évtized már korábban is említett jobb évjáratainak csapadékmennyiségét, különös tekintettel az őszi hónapok adataira.

3. táblázat
Havi csapadékmennyiségek és évi átlag

év/hó	jan.	feb.	márc.	ápr.	máj.	jún.	júl.	aug.	szept.	okt.	nov.	dec.	átlag
1990	10,4	28,0	11,2	59,2	36,2	31,7	49,1	66,8	50,1	86,2	34,0	40,0	502,9
1991	8,0	30,0	18,0	48,6	65,8	79,6	133,1	50,9	7,7	108,4	84,0	31,6	665,7
1992	0,0	9,1	22,2	1,1	14,9	56,9	17,1	0,0	29,0	60,0	29,0	17,0	256,3
1993	0,0	15,0	17,0	38,0	5,6	39,7	33,0	26,4	38,3	68,9	61,7	29,2	372,8
1994	34,9	13,7	9,3	74,8	71,5	21,8	48,3	106,0	20,1	47,8	19,7	10,7	478,6
1995	14,3	54,0	39,9	56,6	50,6	69,1	20,2	115,2	68,4	0,1	39,6	39,7	567,7
1996	29,0	17,8	21,2	32,7	59,5	29,6	26,4	119,3	80,4	32,5	23,8	49,8	522,0
1997	14,3	3,2	7,2	14,7	44,1	70,7	110,8	39,1	54,2	6,2	57,2	22,0	443,7
1998	19,1	2,0	7,4	76,0	74,1	78,0	163,1	46,7	123,3	87,6	82,1	28,9	788,3
1999	16,5	51,0	26,5	67,9	59,4	130,8	196,2	114,0	22,7	26,0	71,9	47,0	829,9
2000	12,3	24,5	32,2	63,7	24,0	16,1	89,8	28,3	41,9	1,5	39,0	40,4	413,7
2001	64,5	15,8	83,1	68,2	30,2	65,8	88,3	56,0	78,1	2,3	34,1	10,1	596,5

Forrás: OMSZEA

Szőlőterületek és jellemzőik

Az országban ezen a borvidéken nőtt a legjobban a szőlőterület az elmúlt tíz évben. Igaz, hogy 1977-ben 3255 ha volt az összes terület, de ez a nagyüzemi gazdálkodás megszűnésével később visszaesett, majd az elmúlt évtizedben ismét folyamatos növekedésnek indult. 2001-ben már elérte a 4386 ha-t, amelynek 43%-a fehér szőlő, 56%-a kék szőlő és 1%-a csemege. A növekedés legfontosabb okaként az EU-hoz való csatlakozást említhetjük, mert a belépést követően a telepítések nem lesznek engedélyezve, csak a pótlások. Ugyanakkor megállapítható, hogy 1999-ig több fehérszőlőültetvény volt, mint kékszőlő-terület. Azt ezt követő években a fehér szőlők területének nagysága jelentősen nem változott, míg a kék szőlők folyamatosan növekedett. Ennek oka, hogy világszerte növekedik a vörösbor fogyasztása. A szőlőterület változását az alábbi táblázat mutatja be.

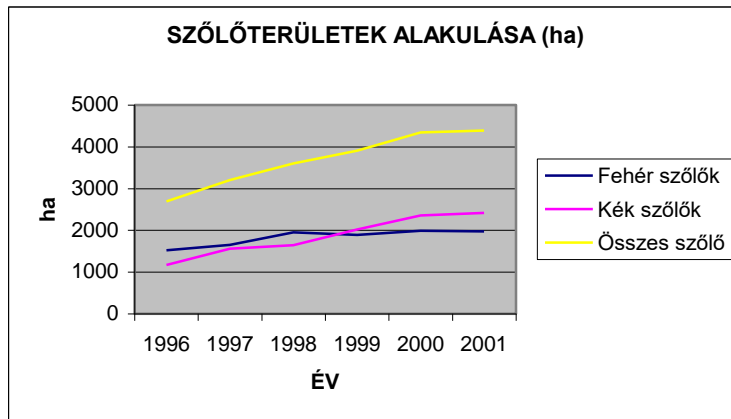
4. táblázat

Szőlőterületek alakulása (ha)

ÉV	Fehér szőlők	Kék szőlők	Összes szőlő
1996	1522	1166	2688
1997	1650	1556	3206
1998	1953	1645	3598
1999	1887	2019	3906
2000	1985	2358	4343
2001	1972	2414	4386

Forrás: FVMszBKE

1. diagram

A fehér szőlők között 2001-ben a legjelentősebbek a leányka (17%) és a rizlingszilváni (16%) területek. Számottevők még az muscat ottonel (10%), olaszrizling (7%) és zenit (5%) termőterületek. Említést érdemel a hárslevelű is, bár területét (4%) tekintve kisebb, mint az előbb említettek. Az Egri Borvidék Hegyközségi Tanácsától kapott adatok alapján a chardonnay szőlő nagymértékű növekedését lehet megállapítani, jelenleg közel 5%.

A kék szőlők között 2001-ben a legnagyobb területet a kékfrankos (36%) foglalja el. Ezt követi a zweigelt (12%), a cabernet-k (18%), a kékoportó (11%), a merlot (7%) és a blauburger (4,5%). A pinot noir terület néhány éven belül ötszörösére nőtt, ezzel meghaladja a 2%-ot. A kadarka és a kék-medoc is jelen van, de kisebb területeken. Ezek a szőlők a híres egri bikavér alkotóelemei.

A borgazdaság helyzete

Az egri borvidéken mintegy 800 fő foglalkozik borászattal (2001), amelynek megoszlása a következő: 303 fő szőlőfeldolgozással, 286 fő borkezeléssel, 216 fő érleléssel, 275 fő a tárolással és 6 fő a palackozással foglalkozik. Mintegy 13 352 m² pince van ezen a borvidéken, ahol a tárolótér nagysága 233 833 hl. Ebből 36 967 hl erjesztőtér és 196 508 hl-nyi borttárolásra alkalmas. A tárolóedények fajtái a következők: vasbeton (75 916 hl), saválló acél (59 371 hl), más fémtartály (38 202 hl), fahordó (27 509 hl), műanyag (22 760 hl) és egyéb (55 hl).

A szőlő- és borágazat évi termelési értéke Magyarországon mintegy 4–4,5 millió hl bor. Ebből az egri borvidék részesedése 5% körüli, amely 200–250 ezer hl bornak felel meg. A hazai borpiac változása egyrészt a fogyasztói kereslet által meghatározott. Itt elsősorban az olcsóbb borok iránti kereslet a döntő, de van egy szűk – igaz egyre bővülő – szegmens, akik az igényesebb, magasabb árfekvést is kifizetik.

Az exportpiacokon jelentős változások következtek be. A hazai borszektor ehhez csak késéssel kezdett alkalmazkodni. A nemzetközi borpiac egy új, erősen tagolt (technológia, piaci módszerek, szabályozás és eredetvédelem) rendszer. Ebben a struktúrában egyre inkább a minőségi és megfelelő származással rendelkező termékek tudnak versenyképesek maradni.

Ezek a megállapítások az egri borvidék termékeire is igazak. A bortermelők a bor mennyiségének mintegy 60%-át belföldi, a maradék részt pedig külföldi piacokon értékesítik. Mind palackos, mind lédig borokra egyaránt van igény belföldön és külföldön is. Ugyanakkor az értékesítési pozíciók, az elérhető ár nagyon eltérő. A külföldön eladott bormennyiség körülbelül 20%-át Lengyelországban, 15%-át az EU-ban, a fennmaradót pedig Ázsiában, illetve Észak-Amerikában értékesítik. Az export sajnos nem nő, inkább stagnál, bár a palackos értékesítésben vannak biztató jelek.

Az EU-csatlakozás várható hatásai

A bor- és a szőlőtermesztés az Európai Unió közös agrárpolitikájában

A Közös Agrárpolitika (CAP) céljait az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Római Szerződés 39. cikkelye rögzíti. Ebben kifejtésre kerül a mezőgazdasági termelés és termelékenység növelése műszaki fejlesztéssel, a munkaerő optimális hasznosításával:

- A mezőgazdasági termelésből élők számára méltányos jövedelemszint biztosítása;

- A mezőgazdasági termékek piacainak stabilizálása;
- Az élelmiszer-ellátás biztonságának garantálása;
- Annak biztosítása, hogy a fogyasztók reális áron jussanak az élelmiszerekhez.

A CAP a mezőgazdaság minden területére tartalmaz előírásokat, szabályozásokat; így a bor- és a szőlőtermelésre is. Az Európai Unió szőlő- és borpiacon szabályozása két területre osztható. Egyrészt tartalmaz szűkebb értelemben vett piacsabályozási elemeket, amelyek célja a borpiacon egyensúly biztosítása. A széles körben alkalmazott telepítési korlátozások és ültetvénykivágási támogatások hatására mára az EU szőlőtermelő területe jelentősen csökkent. Napjainkban a piaci feleslegek kezelése helyett a fő cél a minőségjavítás, az ültetvénykorszerűsítés.

A minőség javítása és garantálása érdekében szigorúan szabályozzák a borászati eljárásokat. Különösen nagy hangsúlyt helyeznek a nyilvántartásokra. A szőlőfajták használatára, az engedélyezett borászati eljárásokra, a forgalmazásra és az eredet igazolásra vonatkozó szabályok célja az egyenlő versenyfeltételek biztosítása, a fogyasztó felé a minőség garantálása. A rendtartás hatálya alá tartozó termékek: a szőlőtermesztés, borszőlő, asztali, minőségi bor, pezsgő és más bor alapú italok, ízesített borok.

Az alkalmazott eszközök vonatkozásában a rendkívül bonyolult és sokrétű szabályok a következő fő csoportokra sorolhatók:

- A szőlőültetvények telepítésére, kivágására vonatkozó szabályok, kapcsolódó támogatási és nyilvántartási rendszer;
- A szőlőfeldolgozás, a borászati eljárások, a borászati melléktermékek kezelésének szabályozása, a borok minőségi kategóriáira vonatkozó előírások;
- Az asztali borok piacsabályozási rendszere (a lepárlás, a tárolás támogatása, a szőlőlékészítés ösztönzése);
- A borok forgalmazásának (palackozás, címkézés), a minőségi borok eredetvédelmének, illetve kereskedelmének (exporttámogatás, importvédelem) szabályozása.

Az Európai Unió kibővítésének várható hatásai

Az elkövetkező évek feladata kettős. Egyrészt az Unióhoz való csatlakozásra, másrészt a bővítésből fakadó kihívásokra való megfelelő felkészülés. A szóban forgó csatlakozás átfogó, mindenki előtt nyitott és meghatározott, egymásra épülő szakaszokból álló folyamat, amelyben minden tagságra pályázó ország a saját tempójában – ami a kérdéses ország felkészültségének a

függvénye – halad előre. Az Unió bővítésének előfeltétele az intézmények működésének az Amszterdami Szerződés intézményrendszerre vonatkozó rendelkezéseivel összhangban történő megszilárdítása és fejlesztése.

A csatlakozás előtti stratégiának az a célja, hogy a tagjelölt közép-kelet-európai országokat képessé tegye arra, hogy végül az Európai Unió tagországaiivá váljanak, és ennek érdekében már a csatlakozást megelőzően a lehető legnagyobb mértékben a közösségi vívmányokhoz (acquis) igazítsák társadalmi és gazdasági berendezkedésüket. Az európai megállapodások értelmében, amelyek továbbra is az alapokat képezik az Unió és a fent említett térség országainak kapcsolatában, a stratégia a csatlakozási partnerségre és a megnövelt csatlakozás előtti támogatásra épül. Ezt a stratégiát a közösségi vívmányok tételes elemzése teszi teljessé, amelyet az egyes tagjelölt országokkal külön-külön végeznek el. A csatlakozási partnerség egy új eszköz, amely biztosítja, hogy a tagságra pályázó közép-kelet-európai országok támogatásának valamennyi lehetséges módozata egységes keretek között valósuljon meg.

Ezen egységes keretek részletesen tartalmazzák minden egyes pályázó országra vonatkozóan azokat a kulcstényezőket, amelyeket figyelembe kell venni a közösségi vívmányok átvétele során. Ezen túl közli azokat a pénzügyi forrásokat, amelyek erre a célra rendelkezésre állnak, közöttük mindegyik előtt a PHARE programot. Ebben az összefüggésben a pénzügyi támogatás a pályázó felkészültségének – egész pontosan a közösségi vívmányok átvételét célzó program megvalósításának – a függvénye.

Jelentősen megnövekszik a csatlakozás előtti támogatás: a PHARE program mellett, amelyet a csatlakozás szempontjainak megfelelően formáltak át, 2000-től a mezőgazdaság támogatására szánt összeget, illetve strukturális fejlesztésekre fordítható keretet – amely a Kohéziós Alap célkitűzéseivel összhangban lévő intézkedéseknek biztosít elsőbbséget – is tartalmazza. A 2000 és 2006 közötti időszak pénzügyi kilátásait meghatározó döntésektől függetlenül a PHARE program az alábbi két fontos cél kitűzésével összpontosít a csatlakozásra: az adminisztratív és a jogi kapacitás növelése (hozzávetőleg a költségvetés 30%-ának felhasználásával).

Az EU egyes programjai (pl. az oktatási, a képzési és kutatási programok) nyitva állnak a tagságra pályázó országok előtt, így azok megismerkedhetnek az Unió politikájával és munkamódszereivel. Ezen országoknak a Közösség programjaiba történő bekapcsolódását egyedi elbírálás alapján határozzák meg. A részvétel pénzügyi fedezetéből a tagságra pályázó országoknak egyre növekvő mértékű önrészesedését kell vállalniuk. Szükség esetén PHARE-forrásból továbbra is finanszírozni lehet a pályázó országok nemzeti hozzájárulásának egy részét. Az ilyen eset finanszírozására fordított összeg, a PHARE-költségvetés maximum 10%-a lehet, a kutatási és fejlesztés-

tési alapprogramban való részvétel költségein felül. A tagságra pályázó országok lehetőséget kaptak arra, hogy az őket érintő kérdésekben megfigyelőként részt vehessenek a részben általuk finanszírozott programokat felügyelő bizottságok munkájában az adott helyzetnek megfelelően kialakított eljárás szerint.

A SAPARD program a csatlakozást megelőző intézkedések közösségi támogatását öleli fel a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés területén a középkelet-európai tagjelölt országokban 2000-től 2006-ig terjedő időszakban. Mivel a tíz tagjelölt ország között Magyarország is szerepel, a 2000. január 1-jén életbe lépett rendelet értelmében (azaz a SAPARD program keretében) hazánk 50–60 millió ECU-t kaphat a mezőgazdaság- és vidékfejlesztésre. A fejlesztési programok társfinanszírozást igényelnek. A Közösség hozzájárulásának mértéke legfeljebb a teljes költség 75%-ára terjed ki. Bizonyos esetekben azonban (technikai segítségnyújtás, szaktanácsadás, tanulmányok készítése, népszerűsítési kampányok stb.) a hozzájárulás 100% is lehet. A SAPARD-támogatások igénybevételének szigorú szabályai vannak. Ezért a programban részt vevő valamennyi szervezetnek sokkal előtte el kell kezdeni ehhez a felkészülést. Az első és legfontosabb határidő 1999 első feléve volt. Eddig kellett elkészülnie az ország 7 évre szóló (2000–2006) mezőgazdasági és vidékfejlesztési tervének. A SAPARD program befogadása számos, sokszor igen magas szintű intézkedést igényel. Létre kellett hozni azt a szervezetet, intézményi rendszert, amely a programot meghirdeti, a pályázatokat befogadja, elbírálja, ellenőrzi és a támogatásokat kifizeti.

A SAPARD prioritásoknak összhangban kell lenniük az Unió által Magyarország számára készített csatlakozási partnerségben lefektetett, valamint Magyarország részéről az Unió részére átadott „Nemzeti program az acquis átvételére” című anyagokban megfogalmazott fejlesztési célkitűzésekkel (kiemelt fejlesztési területekkel). A prioritásokat a tényleges programok meghatározásánál figyelembe kell venni, továbbá a CAP (Common Agriculture Policy) valamint a Magyarország és az Unió között megkötött társulási egyezmény előírásait is. Mindezekből az is következik, hogy a programoknak nem elsősorban a termelés növelésére, hanem a munkanélküliség csökkentésére, a vidéki népesség életfeltételeinek javítására, a vidék népességmegtartó képességének fokozására kell irányulniuk. Amennyiben az árutermelés mégis megjelenne a programokban, az nem jelenthet olcsó tömegárut, hanem csak jó minőségű, főleg helyi specialitásokat, amelyekre nincs korlátozó, megszorító rendelkezés az EU-ban.

Az ország vidékfejlesztési tervét – természetesen széles körű konzultáció eredményeként – nyújtja be Magyarország a brüsszeli Európa Bizottságnak. Az ennek alapján kidolgozott (és elfogadásra benyújtott) egyes konkrét projekteknél azonban a helyi kezdeményezések kerülnek előtérbe. Ezeknek a

projekteknek a jóváhagyása már nemzeti feladat, melyet az Európai Bizottság csak utólag ellenőriz. Az Európai Unió, mint a világ vezető bortermelője és fogyasztója a világ bortermelésének átlagosan 60, fogyasztásának 55%-át adja, és ma a világ borfeleslegének megközelítően 25%-áért felelős. Legnagyobb bortermelői és egyben vezető borexportőrrei: Olaszország, Franciaország és Spanyolország. A szőlő termőterülete 3,345 millió ha (1995). A hektáronkénti termésátlag országonként eltérő, közösségi szinten 40–50 hl/ha körül alakul. Az összes termésmennyiség így 150-180 millió hl.

A közös borszoci rendtartásáról a Tanács 1999. május 17-i, 1493/1999/EK rendelete szól. Ennek fejezetei: a hatályok, a termelési potenciál szabályozása, a piaci mechanizmusok, a termelői és szakmai szervezetek, a borászati eljárások és kezelések, a termék leírása, jelölése, kiserelése és védelme, a meghatározott termőhelyről származó minőségi borok, a harmadik országokkal való kereskedelem. A rendtartás fő célja, hogy a fogyasztók ellátását elfogadható áron és minőségben garantálják. A bor azon termék, melyek esetében a Római Szerződés mezőgazdaságra vonatkozó egyik fő célja, az önellátás megvalósult, sőt jelentős túlermelés is kialakult.

A piacsabályozási intézkedések döntő részben az asztali borokra vonatkoznak. Ezeket gyakorlati célokból a termőhelyben (és ebből kifolyólag az alkoholtartalomban) adódó különbség alapján két csoportba (vörös és fehér asztali borok), ezen túl pedig 3-3 bortípusra sorolják be. A Tanács minden évben egyes asztali borok fajtáira tájékoztató árat állapít meg. E mellett meghatároznak még az intervenció küszöböt jelentő aktivizáló árat, átlagos termelői árat és reprezentatív árat. Az asztalibor-árak termelési régióként igen nagymértékben, a tájékoztató árak 66% és 135%-a között ingadoznak.

Az EU borszoci működésének alapját az igen alapos nyilvántartás jelenti. A piaci helyzet felmérésére tízévente minden 500 hektárnál nagyobb termőfelülettel rendelkező tagállamban alapvető statisztikai felmérést kell végezni, mely tartalmazza az ültetvényekben található fajták nevét és a tőkék korát. A statisztikai felmérések mellett előírás egy igen részletes kataszteri nyilvántartás vezetése is. Az ültetvények telepítésének engedélyezését néhány kivételes esetre korlátozzák, például: anyatelepek, kísérleti ültetvények létesítése. Minőségi bort adó ültetvények akkor létesíthetők, ha az adott termék utáni kereslet a kínálatot messze meghaladja. A borszoci rendtartás szigorúan szabályozza az újratelepítési jogot is. Ha a termelési előrejelzések komoly egyensúlyzavart mutatnak, a szerkezeti feleslegek levezetése érdekében a Tanács elrendelhet szőlőültetvény-kivágást, átalakítási támogatást vagy más intézkedéseket.

A jó minőségű, a piacon jól értékesíthető borok készítése érdekében a szőlőfajták osztályozásának alapvető szabályait és a borszőlőfajták osztályozását szabályozó rendeletek ez egyes fajtákat az „ajánlott”, „engedélyezett”

és „ideiglenesen engedélyezett” kategóriába sorolják. Az EU területét az alaprendelet a borászati szabályozás eltéréseinek szempontjából különböző bortermelő zónákra osztotta fel.

A „szakszerű borkészítés” biztosítása érdekében a Közösség rendeletekben szabályozza a borászati eljárásokat, a cukrozást, a sav hozzáadását és a savtalanítást, a kénezést valamint más borászati adalékanyagok használatát. E szabályok részben a szőlőtermesztési zónák klimatikus adottságainak és fajtahasználatának megfelelően változnak. Rendeletek szabályozzák a Közösségben alkalmazható analitikai módszereket is.

Az EU szőlészet-borászati szabályozása

Az EU szőlészeti és borászati szabályozásában az elmúlt két évben változások történtek, amelynek során a tagállamok 1999-ben elfogadták a reformtervezetet. Ezzel párhuzamosan akceptálták az AGENDA 2000-t is. Később elfogadták az új alaprendeletet és számos egyéb rendeletet is. „A közös agrárpolitika célja a piacok stabilizálása, valamint az érintettek tisztességes megélhetésének biztosítása. Ezek elérhetőek az erőforrásoknak az igényekhez történő hozzáigazításával. mégpedig egy olyan politika által, amely a szőlőtermesztési potenciál piaci igényeihez való igazításán és a minőségpolitikán alapul.

A közös borpiacon szervezete megújítását szükségessé tevő okok a következők voltak:

- strukturális feleslegek ritkábban keletkeztek, több év viszonylatában viszont még mindig kialakulhattak feleslegek – különösen az egyes évek szüreti mennyiségei között fellépő nagy ingadozások miatt,
- a hagyományos intervenciós intézkedéseknek már sokkal kisebb volt a hatása,
- az exporttámogatások lehetősége csökkent, az export túlnyomó része már támogatás nélkül történt,
- közösségi termelők arra kényszerültek, hogy versenyképességüket javítsák,
- szükséges volt fenntartani az egyensúlyt a kereslet és a kínálat között,
- meg kellett oldani a borpiacon támogatását és ezzel elősegíteni az élelmiszeripar és a vegyipar borászati alapú alapanyagokkal való ellátását,
- a termelők és a szakmai szervezetek szerepét hivatalossá kellett tenni.” (www.fvm.hu/bor.pdf, 1. oldal)

Az EU a világ vezető borgazdálkodója, első a kivitelben és a behozatalban egyaránt. Szőlőtermő területe eléri a 3,4 millió hektárt. Közösségi szinten a átlagos termésátlag mintegy 40-50 hl/ha, amely országonként változó.

Az EU-ban egy ágazat piaci helyzete összefüggésben van a jogi szabályozással, így a borpiaci helyzet elemzése elősegíti a jogszabályok, illetve háttérük megértését. A közös borpiaci szervezet gyökerei a hatvanas évekre nyúlnak vissza. Ekkor alakult ki többek között a szőlészeti-borászati nyilvántartás kötelezettsége is, melynek célja, hogy egy tiszta és átlátható képet kapjanak a borászati szektor helyzetéről. Ezekben az időkben még nem volt termeléskorlátozás, tehát szabadon lehetett szőlőt termesztetni. A hetvenes évek derekán viszont a több nagy mennyiségű évjárat után, kezdett egyre nagyobb problémává válni a felhalmozódó borfelesleg. Az újabb feleslegek elkerülése végett bevezették például a szőlőtelepítések korlátozását és különböző intervenciós intézkedéseket is, melyek mindmáig érvényben vannak. Ide sorolhatjuk például a borok lepárlását, a tárolási támogatásokat, exporttámogatásokat (asztali bor és szőlőlé) és a kivágásokat is. A későbbiekben egyre több jel mutatott arra, hogy változások szükségesek. A feleslegek csökkentek, a piac stabilizálódott és a piac annyira megnyílt (a Világkereskedelmi Szervezettel folytatott tárgyalások következtében), hogy már nem kezelhető az eddigi eszközökkel. A 2000/2001-es borpiaci évben az induló készlet 14 millió hektoliterrel volt nagyobb az előző évinél. A fehérborok ára alacsony maradt. A lepárlási kvótákat is teljességében kihasználták (Portugália, Németország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország mintegy 7,05 millió hl borra adtak le krízislepárlási kérelmet).

„Az EU szőlészetre és borászatra vonatkozó jogszabályai nagy vonalakban a következő feladatkörök megoldására irányulnak:

- A jogszabályok egy része az áruk szabad mozgását (a fogyasztók elígazodását) és a termelők közötti versenysemlegességet kívánja elősegíteni. Ide tartoznak a fajtahasználatra, az ágazat egyes termékeire (borra, pezsgőre, ízesített borokra stb.), a borászati technológiákra, az analízisre, a kiserelésre, a külkereskedelemre, az adatszolgáltatásokra és az ellenőrzésre vonatkozó szabályok, melyek az ágazat minden termékét érintik.
- A piacsabályozási rendeletek a borpiaci egyensúly helyreállítását hivatottak megvalósítani. Az ide tartozó nagyszámú jogszabály szinte kizárólag csak az asztali borokra vonatkozik, hiszen a feleslegek mindenképp az asztali borok piacát jellemzik.”
(www.fvm.hu/bor.pdf, 2. oldal)

A Tanács 822/87/EGK rendelete rendelkezik a bor közös piaci szervezetről.

A magyar jogalkotás mindig is közel állt az EU-szabályozáshoz, hisz Magyarország tagja a Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Hivatalnak, amelynek sok ajánlását mind Magyarország, mind az EU beépítette. Azonban az erre a szektorra vonatkozó törvények és szabályozások néhány területen eltérnek. A magyar jog borászati, piacszabályozási kérdésekkel nem foglalkozik. A szabályozás rendeletekkel történik, ami annyit jelent, hogy közvetlenül hatályosak minden egyes tagállamra. Miután az EU tagjai leszünk, a teljes joganyag érvényes lesz ránk is. Kivételt képeznek azok a területek, amire derogációt kaptunk.

A szőlőtermesztő tagállamok kötelesek nyilvántartást vezetni a szőlőterületekről. Minden tíz évben felmérést kell végezni „árutermő szőlőültetvényre nézve”. A statisztika megalkotása során különböző jellemzőket tartalmaz az ültetvényre vonatkozólag (például: kitétségek, öntözés stb.). Az alapfelméréseket évente időközi felmérések egészítik ki, melynek célja a változások nyomon követése. A termelőknek nyilvántartást kell vezetniük (pincekönyv). Rendszeresen jelenteniük kell a borkészletüket és a szőlőmust- és bortermésüket a kormánynak, amely azokat összesítve elküldi Brüsszelbe az Európai Bizottsághoz. A nyilvántartás a támogatások igénybevételéhez nélkülözhetetlen.

A borpiaci reform keretében az EU a fajtabesorolást tagállami jogkörbe helyezte. A kataszteri felvételezést követően pontosítani tudjuk az EU-konform nemzeti fajtajegyzékünket.

Az EU rendeletekben szabályozza a borászati eljárásokat és a borászati adalékanyagok használatát. Magyarország a szőlőtermesztés hasonlósága és a jogi szabályozás okánál fogva kérte, hogy a teljes szőlőterületét a C I/a övezetbe sorolják. A hazai és az EU-jogszabályok összevetése már elkezdődött, melynek eredménye a Borkönyvben lesz megtalálható. A Borkönyv tartalmazni fogja a borászati eljárásokat, szükséges rendeleteket, illetve olyan szabályokat, amelyek meghozatala tagállami feladat.

A minőségi borok különleges státuszt élveznek az EU borászati szabályozásában. Mivel ezek nem veszik ki részüket a feleslegek képződésében, így gyakorlatilag nem vonatkoznak rájuk a piacszabályozási intézkedések. E borok jellemzője, hogy hagyománnyal, stabil bevétellel és piaccal rendelkeznek. Az EU e borok szabályozását tagállami szintre helyezte, így a tagállam feladata lesz a részletes szabályozás kidolgozása. A Közösség támogatja a minőség javítását, illetve a minőségi borok arányának növekedését, hisz ezek nagyon jó piaci helyzetben vannak. „A csatlakozásig ki kell dolgozni a borvidék termelésének részletes, az EU előírásainak megfelelő rendtartását.” (www.fvm.hu/bor.pdf, 3. oldal.) A hagyományos elnevezéseink a csatlakozás után is megmaradnak, hisz Magyarország 1993-ban aláírt az Unióval egy eredetvédelmi megállapodást. A csatlakozásig és természetesen utána is

házáknak át kell vennie a minőségcentrikus szemléletmódot. Ez azért fontos, mert mint ahogy azt már említettem, az EU piacán a minőségi borral lehet nagy sikereket elérni.

A Unió az alkoholtartalom alapján határozza meg a közös vámot, melynek célja, hogy a harmadik ország árai és ingadozásai ne veszélyeztessék a uniós stabil piacot. Bizonyos borászati termékek exportjának előremozdítása érdekében a Közösség támogatást nyújt, melynek mértéke a világpiaci ár és az uniós ár közötti különbség. „A támogatás mértékét a világ- és az uniós piac helyzete és a várható tendenciái, a marketing- és szállítási költségek, valamint a piaci szervezet céljai alapján határozzák meg.” (fvm.hu/bor.pdf, 3 old.) Magyarország egyik, ha nem a legfontosabb célja, hogy a belső uniós piacon a vám nyújtotta védelem megszűnése után a versenyképességét megőrizze.

5. táblázat

A következő közösségi eredetű termékek magyarországi importjára az alábbi kedvezmények vonatkoznak.

Magyar vámtarifaszám	A termék megnevezése	Évi mennyiség (hl)	Évenkénti növekedés 2001. január 1-től (hl)	Alkalmazandó vám
Ex 220410 Ex 220421	Minőségi pezsgőbor, legfeljebb 2 l-es kiszerelésben Friss szőlőből készült bor	75 000	15 000	vámmentes
Ex 220429	Friss szőlőből készült bor	65 000	0	vámmentes
220820	Szőlőből, vagy szőlőtörkölyből készült borpárlat	6000	600	32%

Forrás: www.fvm.hu/bor.pdf

6. táblázat

A következő magyarországi eredetű termékek közösségi importjára az alábbi kedvezmények vonatkoznak

KN vámtarifaszám	A termék megnevezése	Évi mennyiség (hl)	Évenkénti növekedés 2001. január 1-től (hl)	Alkalmazandó vám
Ex 220410 EX 220421	Minőségi pezsgőbor, legfeljebb 2 l-es kiszerelésben Friss szőlőből készült bor	300 000	15 000	Vámmentes
Ex 220429	Friss szőlőből készült bor	115 000	0	vámmentes

Az EU a minőségre és az ellenőrzésre vonatkozólag nem fogalmaz meg konkrét szabályozásokat. A tagállamok feladat annyi, hogy a biztosítsák a minőséget. Magyarországon a minősítés és a ellenőrzés egyre hatékonyabb, EU-konformmá akkor fog válni, ha a szakhatóságok felszereltségét és létszámát fejlesztik. Az uniós borbírálati rendszer megalkotásához a borbírálok képzése elkezdődött.

A piacsabályozási intézkedések célja, hogy támogassák a termelőket és a borászokat egyaránt. Két fontos támogatást ismernek: a szőlőmust felhasználásának támogatása és a magántárolási támogatás.

„A lepárlási kifizetések mértékét – mely a lepárlás típusától függően változik – úgy határozták meg, hogy az a gyenge borminőséget adó magas termésátlagokat szankcionálja”. Az Unió a következő lepárlási típusokat ismeri el:

- Borkészítés melléktermékeinek kötelező lepárlása
- Nem kizárólag borszőlőfajtának minősített szőlőből készített borok kötelező lepárlása
- A borpiacon támogató lepárlási intézkedés, mely biztosítja a borból készülő párlattal való folyamatos ellátást az élelmiszer célú finomszeszt előállító ágazat olyan részei számára, amelyek hagyományosan ilyen akolholt használnak
- Krízislepárlási intézkedések

Az intervenciók rendeltetés által vásárolt alkoholt a Karib-szigetekre és Közép-Amerikába adják el, hogy azt, mint feldolgozott alkoholt üzemanyagként az USA-ban, az új iparban és bio-etanolként felhasználhassák.

Az EU-n belül a borászati mellékanyagok, mint arra az egyik lepárlási típus nevéből következtethetünk, lepárlása kötelező. „Ezen intézkedés célja, hogy melléktermékek túlzott kiprészése során keletkezett rossz minőségű bor készítésének megakadályozása és a melléktermék „borkészítés” céljából történő felhasználása.” A magyar borágazatban a törkölylepárlás nagy terhet jelentene a termelők számára, emellett Magyarország nem rendelkezik megfelelő lepárlási kapacitással sem.

A piaci egyensúly javulása többek között a szőlőtermelési korlátozásoknak köszönhető. Ezen korlátozás 2010-ig még érvényben marad. 68 000 hektár új telepítési jog kerül kiosztásra a tagállamok számára minőségi és földrajzi jelzéssel ellátott asztali borokat termő ültetvények telepítésére.

A jövedéki adóról számos irányelv rendelkezik, amelyek meghatározzák azokat a kereteket, amelyeket a tagállamoknak be kell tartaniuk és a kereteket fel kell tölteniük. „A borra kivetett jövedéki adó mértékét a késztermék

térfogatára (hektoliterre) vetítve határozzák meg. Az adó minimum 0 Euro/hl lehet, vagyis a tagállamok dönthetnek úgy, hogy kivetik az adót de adót nem kell fizetni. Franciaország kivételével a bort nézve ezt a lehetőséget minden tagállam kihasználta. A termelőknek nem kell adót fizetniük, de adóraktár formájában kell működniük, hisz az adót kivették.

A szőlészet és borászat területén ismert legfontosabb érdekvédelmi szervezetek:

- COPA (egyéni termelők érdekképviselői szerve)
- COGECA (szövetkezeti termelők érdekképviselői szerve)
- Comité vins (a borászatot és a kereskedelmet képviselő európai szakmai szervezet)
- AREV
- FIVS

Az értékesítés lehetőségének változásai

A hazai borpiacon változásai alapvetően a következő tényezőket jelentik meg:

- A bor elosztási csatornáinak változásai
- A bor és a többi alkoholos italok piaci pozícióinak változása
- Borfogyasztás és borkultúra változása
- Bormarketing és borpromóció
- A bor társadalmi megítélésének változása

A magyar borpiacon szerkezetátalakulása mind a termelésben, mind az elosztási csatornáknál jelentős változásokat idézett elő. A borpiacon látható, hogy egyértelműen felborult a termelés és a fogyasztás összhangja. A termelt bormennyiség már önmagában is túl sok a hazai (helyi!) fogyasztás kielégítésére. A másik elem a szereplők súlyának a megváltozása. A megtermelt bor mennyiségének egyre kisebb hányada kerül felvásárlásra, nagyobb része közvetlenül kerül az értékesítésbe.

A magyar borexport esetében meg kell említeni, hogy a magyar borok piaci szempontból erősen kötődnek a közép- és kelet-európai piacokhoz (pl.: Lengyelország, balti államok, Oroszország), ezért az uniós csatlakozásnak előnyei és hátrányai vannak a magyar borszektor számára is. Előnynek tekinthető az, hogy a magyar borok hagyományosan ismertek a régióban (pl.: a tokaji borok évszázadok óta) és az elmúlt évtizedekben kapcsolatokat építettünk ki ezekkel az országokkal, a magyar borkereskedők számára ismertek az itteni lehetőségek. Természetesen a keleti (elsősorban orosz) piac gazdasági bizonytalanságai előreláthatóan hosszabb távon is fennállnak, ezért az export kockázata is nő. Ugyanakkor ezeken a piacokon várható a közepes és alacsonyabb minőségű borok mellett a jobb minőségű borok iránti kereslet

növekedése is. A magyar borszektornak az uniós tagság kettős előnnyel járhat. Egyrészt a belső piac teljesen szabadabbá válik a magyar borok számára, így a hosszabb távon is alacsonyabb árfekvésű magyar borok versenyképessé válhatnak a hagyományos EU-piacokon (pl.: Nagy-Britannia, Skandinávia). Másrészt az Unió támogatási rendszere kiterjed a magyar (asztali) borokra is, így az export a harmadik országok felé megnő. A borászati termékek exportjának növelése érdekében a szükséges mértékig exporttámogatást adnak a világpiaci ár és az Unión belüli ár közötti különbség fedezésére. A támogatás mértéke az Unión belül változhat.

A csatlakozás közvetlen negatív piaci hatása elsősorban a hazai magas vámszint leépítésében jelentkezik, ezért az uniós, illetve a harmadik országokból (pl.: Dél-Amerika, Dél-Afrika) származó borok nagyobb arányú megjelenése várható, mivel Magyarország számára is kötelező lesz az Unió alacsonyabb mértékű vámtételének az alkalmazása. Lényeges kérdés, hogy a konkurens borok megjelenése melyik minőségi kategóriában és milyen árszegmensben lesz a legerősebb. Várható, hogy ez leginkább a minőségi borok alsó és középső kategóriájában lesz domináns. Bármely borászati termék importja engedélyköteles 1 hl-es mennyiség felett.

Szőlőtermesztésünk várható alakulása

A piac szempontjából azt a területnagyságot kell megbecsülni, amely biztosítja az egyensúlyi piachoz közeli éves bortermelést. A borpiaci esélyeket latolgatva megállapítható, hogy az EU-csatlakozás után sem várható a magyar borok piacának bővülése.

Ha megfelelő a versenyre való felkészülés, akkor évente egy 3–3,5 millió hl-es hazai piaci részesedés érhető el, míg export által 1–1,5 millió hl bor értékesíthető. Ez mintegy 100 000 ha szőlőterület meglétét igényli. A legutóbbi (2001) kataszter szerint a termőterület 93 000 ha. Jelenleg 218 326 ha a termőhely-potenciál, míg a betelepítési kvóta kb. 126 000 ha. Ezt a tényt a fejlesztési tervek során figyelembe kell venni. Általános az a vélemény, hogy a jó bortermő helyeken is csak ott célszerű fejleszteni a szőlőtermesztést, ahol van esély valamelyik borvidékhez történő csatlakozásra. Az említett méretek megtartására a csatlakozás után csak akkor van esély, ha a tárgyalások során a ténylegesen feltételezett és a meglévő területeket sikerül induló területi kvótaként elfogadtatni, és a támogatást az Unión belül megtartani. A feltételezett csatlakozásig az újratelepítések sem jelentenek kedvezőbb pozíciót, mert ezek üteme nem a kívánt mértékű. Ha a csatlakozási tárgyalások során az előzőekben említett igényt nem sikerül elfogadtatni, úgy új stratégia kidolgozására van szükség. Ez alapvetően azt jelenti, hogy szükséges a szőlőtelepítési támogatások újragondolása, a támogatások mér-

tékének növelése annak érdekében, hogy a területi és fajtaátstrukturálás minél gyorsabb legyen. Fontos feladat továbbra is az importból származó szaporítványanyagok beszerzésének, valamint a biológiai alapok fejlesztésének támogatása.

Nézzük a fajtahasználat, a telepítési rendszer és a termesztési technológiában várható változásokat. Az 1998-adik évi adatok azt mutatják, hogy a fehér szőlők aránya 78%, míg a kék szőlőké 32%. Mivel a vörösbor térhódítása világjelenség („french paradoxon”), ennek hatása Magyarországon is érződik, mert jelentős mértékben megindult a kék szőlők és visszaszorult a fehér fajták telepítése. Ez a tendencia különösen erősen érvényesül az egri borvidéken. Ez a trend az EU csatlakozás után módosulhat, mert az EUpiacon a magyar vörösborok relatíve le-, míg a fehérborok relatíve felértékelődhetnek majd. Ezt befolyásolja Magyarország ökológiai adottsága is. Persze nehéz előre megjósolni a két fajtacsoport közötti arányt, de a szakemberek szerint a fent említettek ellenére is mintegy 35–40%-ra növekedhet a kék szőlők aránya. Érdekes és bonyolult kérdés az is, hogy a kék és a fehér fajtákon belül milyen fajtacsoport és milyen arányban kerül telepítésre. Dombvidéki területeken a világfajták és tájfajták arányának növekedése várható a következőkben:

– Világfajták	40–45%
– Regionális és tájfajták	40–45%
– Új fajták	5–10%
– Rezisztens fajták	5–10%

(Forrás: Hatástanulmány – A magyar borgazdaság helyzete és felkészülése az EU-csatlakozás várható hatásaira. Szerkesztette: Gál Lajos)

A telepítésnél alkalmazott sortávolság meghatározza a hektáronkénti tőszámot, amely nyilvánvalóan szoros kapcsolatban van a művelésmóddal is. A sortávolság lehet kis (kb. 1 m), közepes (kb. 2 m), illetve széles (kb. 3 m). A kis sortávolságú, nagy tőszámú és hagyományos művelődésmódú (pl.: bakművelés) telepítési rendszernek csak kismértékben és néhány borvidéken (pl.: Tokaj-hegyalja) van létjogosultsága. A közepes és széles sortávolságú telepítési rendszernek jelenleg is van és a jövőben is lesz szerepe.

Az EU-csatlakozás várhatóan a 2 m sortávolságú, legfeljebb 5000 tőke/ha-os vagy az ezt megközelítő telepítési rendszer terjedését fogja erősíteni. Ezt elsősorban a kései érésű fajtáknál, illetve a szárazabb hegy- és domboldalakon, a minőségi, különleges termékek előállításánál alkalmazzák. Az EU a Magyarországhoz hasonló ökológiai adottságú országokban a Közösség ajánlása alapján ezt a rendszert preferálja. A művelésmódok a sortávolság

ságtól függenek, a magas és közép magas kordon és az ernyőművelés elterjedése várható.

A „minőség-különleges minőség”-re való törekvés jegyében előtérbe kerülhetnek a következő természetstechnológiai elemek: a terhelés korlátozása, fűrtválogatás, késleltetett szüret. Az önköltség csökkentése miatt az élőmunka csökkenése várható, amely az egyes műveletek részleges vagy teljes gépesítését jelenti. Az EU-csatlakozás ezeket a technológiai változásokat felgyorsítja majd. Várható az ökológiai szemléletű és azon belül az integrált természetstechnológiák elterjedése, ami ma már társadalmi elvárás. Ezt a tendenciát az EU csak megerősíti, hiszen a fajtaváltás és az ültetvények áthelyezése mellett az ökológiai természetstechnológiák terjesztését tűzte ki célul. Nyilvánvaló, hogy hazánkban, a borvidékeken is célszerű lenne ezt a szemléletet már most bevezetni.

A Magyar Eredetvédelmi Tanács mellett működő Bor Eredetvédelmi Bizottság gondoskodik az eredetvédelmi rendszer bevezetésének módjáról. Hagyományainkat és adottságainkat figyelembe véve a latin és német rendszer sajátos ötvözeete látszik megvalósulni. Feltehetően megmarad a termőhely és a fajta megnevezése is, mint például Dél-Tirolban. Az átmeneti időszakban és utána a borkategóriák megnevezésének, tartalmának, borvidékek – mint megjelölés – tartalmának változása várható. A borvidékek eredetvédelmi körzetté vagy régiónévvé válása eredményezheti néhány bor névnek megváltozását is. A rendszer bevezetése földrajzilag is jobban elhatárolhatja majd a termelőket és borvidékeket. Ez jelentkezik a fajtaszerkezeten túl a tenyésztésterület, a tőketerhelés, a fajlagos termés mennyiség és a kézi-gépi művelés arányában is. Várható a természetett fajták számának csökkenése és a borvidékek fajtaszerkezetének megváltozása. A termék kategóriák követik ezeket a változásokat, ami megnyilvánulhat a minőségi borok mennyiségének csökkenésében, ugyanakkor értékének növekedésében. Ez a folyamat kedvezni fog a nagyobb vállalkozásoknak és erősíti a márka jelleget.

A borászati technológiát ért hatások

A borászati technológia választása az EU-csatlakozás utáni zónabesorolástól függ. Magyarország számára a kedvező a közép-európai besorolás lenne. Hazánk speciális ökológiai adottságai miatt gyakran szükséges a must javítása. Az évjárattól függően savkiegészítést vagy savtompítást is kell alkalmazni. Az utóbbi két technológia alkalmazása nagy körültekintést igényel.

A tervezés és a borhamisítás elleni küzdelem miatt rendkívül fontos az egyesített adatnyilvántartási és szolgáltatási rendszerek alkalmazása. Ezt a nemrégiben megváltozott törvény már szabályozza. Ennek hatása jelentkezik a borászati technológiák pontos végrehajtásában, a pincerend és a borok

higiéniai körülményeinek javulásában. Természetesen mindezek elősegítik a nagyobb borászati felvásárló üzemeknél a márkák kialakulását. A nyilvántartások és adatszolgáltatások szigorításának elsősorban a termelési költségek növekedésében lesz jelentős hatása (pl.: járulék fizetése).

A túltelített borpiacon csak a tiszta, egészséges és a megnevezésnek megfelelő karakterű borok számítanak sikerre. Ez szemléletváltást jelent, amelyet az EU-csatlakozástól függetlenül is végre kellene hajtani. Fontos az adott technológia céljának megfelelő és pontos alkalmazása. Ehhez a feltételeket a borászatoknak kell megteremteni, ami komoly műszaki fejlesztést tesz szükségessé, és nem valósulhat meg az állami támogatások növelése nélkül.

A borászati technológiák megfelelő műszaki háttérének biztosítása a vállalkozások számára nagy kihívást jelent. Eddig csak néhány technológiai fázishoz kapcsolódó gépbeszerzés volt a jellemző. Ezt ki kell terjeszteni minden fázisra a szőlőtermesztéstől a bor palackba kerüléséig. Nyilvánvaló, hogy a fent említett fejlesztést az EU-ba történő belépéstől függetlenül és minél gyorsabban végre kell hajtani.

Már néhány évtizede érezhető az a tendencia, hogy egy-egy család vagy vállalkozás kiemelkedik az átlagos szőlőtermelők közül. Jellemző, hogy fő tevékenységként végzik a szőlőtermesztést és borkészítést, növelik saját területüket (vásárolnak vagy bérelnek), illetve szőlőt vásárolnak föl. A perspektivikus fajtákat termesztik és telepítik, minőségorientáltak és korszerű borkészítési technológiákat alkalmaznak (a szőlő illatainak és aromáinak megőrzése, barikolás, esztétikus palackozás). Sok esetben szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. Termékeiket borszaküzletekben, illetve éttermekben forgalmazzák, és igyekeznek nemzetközi hírnévre és kapcsolatokra szert tenni.

Nézzünk néhány példát az egri borvidékről.

Thummerer Pincészet

A pince alapítója: Thummerer Vilmos, 1995-ben az „Év Bortermelője”, aki 15 éve indította el a családi vállalkozást 50 ha saját telepítésű szőlővel. 2000 m²-es pincével rendelkezik, ahol a borok 80%-a vörös és 20%-a fehér. A pince felszereltsége világszínvonalú. Fő fajták: királyleányka, chardonnay, kékfrankos, cabernet savignon, merlot, pinot noir, blauburger. A borai eljutnak Magyarország nagyobb éttermeibe, szállodáiba valamint Nyugat-Európába (pl.: Belgium, Németország, Anglia) és az USA-ba, ill. Kanadába is. A technológia folyamatosan követi a világszínvonalat. Kizárólag a magas minőség elérése a célja a pincészetnek, és minden évben valami különlegessel lép a piacra. Ezek után nem csoda, hogy nemzetközi és hazai borversenyen sok értékes díjat nyer.

Pók-Polónyi Pincészet

Ezt a családi vállalkozást dr. Pók Tamás és Polónyi György hozta létre 1995-ben. A pincészetnek 5 ha szőlőterülete van. A pince a Verőszalában található, ahol mintegy 320 hl bor rozsdamentes acéltartályban, 70 hl barik és 310 hl hagyományos tölgyfahordóban van tárolva. Forgalomba kerül évente 25–30 000 palack, aminek nagy részét hazai piacon értékesítik. A borászat filozófiája, hogy a hagyományokat és a régi magyar borok ízvilágát megőrizze és megismertesse az emberekkel. A pincészet célja, hogy a borvidék legismertebb és legnagyobb márkáján keresztül (egri bikavér) a borvidék hírnevét növelje.

Gát Tibor (GIA) pincészete

A pincészet 1993 januárjában kezdte meg az egri tevékenységét. Borászati teljesítményének elismeréseként megkapta 1998-ban az „Év borásza” címet, majd később 2001-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjét. A pince a Verőszalában helyezkedik el. Szőlőtermesztésének célja a chardonnay, pinot noir meghonosítása jó minőségben, borászatban az Egri Bikavér tökéletesítése. Főbb termékei az egri bikavér, egri pinot noir, egri chardonnay, egri cabernet sauvignon, és egri cabernet franc. A forgalmazott borok döntő hányada a Labirintos „borcsaládban” jelenik meg. Az értékesítéssel jelentős és nagy forgalmazók foglalkoznak: belföldön a Zwack Borház bormintaboltjai, éttermek, külföldön pedig Németország, Olaszország, Anglia, Svájc stb. nagyobb borforgalmazói.

A hazai borkultúra meghatározó tényezőinek a hírnevet szerzett termelők tekinthetők. Ismertté váltak, termékeiknek biztos piaca van. Természetesen az adott borvidék is sokat profitál tevékenységükből. Ők egyben példát, húzóerőt jelentenek a többi termelő számára és meghatározzák a fejlődés fővonalát, amely kitűnő természeti adottságokat, szakértelmet és tőkét igényel. Az ambiciózusabb termelők számára katalizátorként fognak hatni. Versenyképességük egyre inkább megközelíti a külföldi termelőkéét. Ez a csoport már most is jelentős gazdasági és érdekvédelmi pozíciókkal rendelkezik, amely tovább erősödhet. A hazai kistermelők lehetőségeit az alábbiakban vehetjük számba:

- A korlátozás: a növekvő költségek és az erős verseny miatt felhagy a tevékenységgel, vagy hobbi szinten folytatja. Gazdasági jelentősége csekély, az önellátás szintjén van.
- Alapanyag-termelésben nincs teljes eszközrendszere, alacsonyabb készültségi fokon bocsátja áruba termését (szőlő, fejtett bor). Ez a

lehetőség szaktanácsadási tevékenységet kíván. Ők szolgálhatnak a neves pincészetek háttéréül.

- Pincészövetkezet alakítása, ahol minden szövetkezeti tag egyénileg műveli az ültetvényét. Koncentrált keretek között, magas technológiai szinten végzik a borászati és kereskedelmi tevékenységet. Ennek a formának az előnye, hogy a megtartott szőlőtermesztés mellett egy nagy tőkekoncentrációt igénylő, versenyképes borászati közép- vagy nagyüzem is létrehozható.

A koppenhágai csúcsértekezlet után

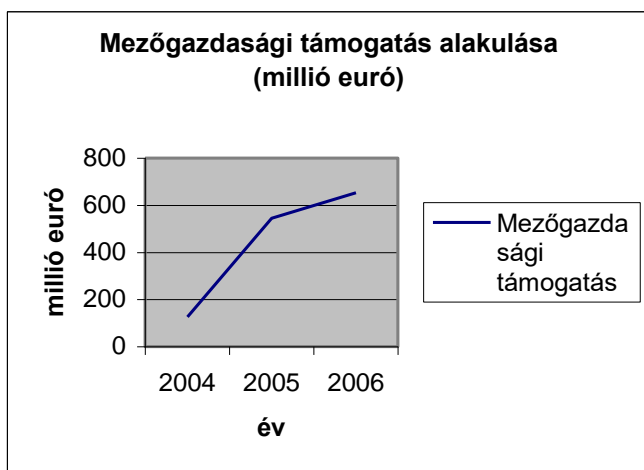
A koppenhágai csúcsértekezlet zárta le a tagjelölt országok, köztük Magyarország csatlakozási folyamatát. Meghatározták a támogatások nagyságát, mértékét. A mezőgazdaság esetében Magyarországnak sikerült több közvetlen támogatást elérni, mint amit eredetileg az Unió adott volna. A támogatások mértéke a következőképpen fog alakulni: 2004-ben 45%-a, 2005-ben 50%-a és 2006-ban 55%-a lesz a annak a támogatásnak, amit a többi tagállam már most kap. Hozzá kell tenni, hogy ebben a pénzben az állami hozzájárulás is benne van. A következő táblázatban Magyarország pénzügyi egyenlegét szeretném bemutatni.

7. táblázat

Magyarország pénzügyi egyenlege (millió euró)

	2003	2004	2005	2006
Összes uniós támogatás	197	824	1342	1487
Ebből: csatlakozási előtti		235	199	124
Mezőgazdasági	n. a.	126	544	653
Strukturális		209	438	524
Összes uniós befizetés	n. a.	554	853	873
Nettó támogatás	n. a.	270	489	614
Egy főre jutó nettó támogatás	n. a.	27	48	61

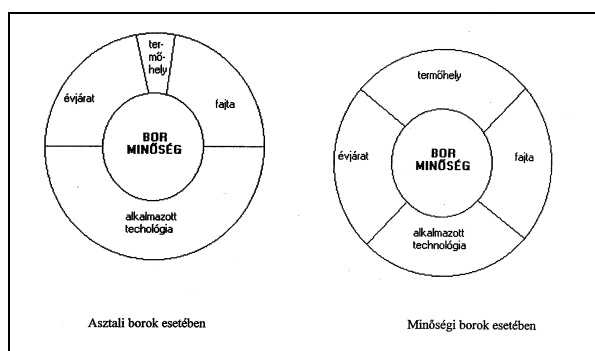
Forrás: HVG, XXIV. évfolyam, 51–52. szám, 11. oldal

Eredetvédelem

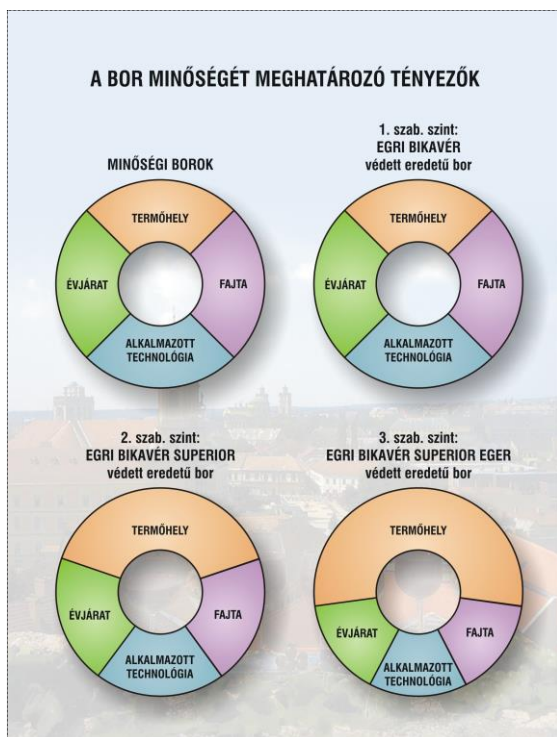
Először is tisztáznunk kell a bor minőségét befolyásoló tényezőket. Ezek a termőhely, az alkalmazott technológia, a fajta és az évjárat. Ezek aránya boronként változó. A következő diagram azt mutatja be, hogy az asztali és a minőségi bor esetén ezek hogyan alakulnak.

2. diagram

Forrás: Gál Lajos, 2001, főiskolai előadás

Az egri bikavér eredetvédelmének kialakításában ezek az arányok a három szinten az alábbiak szerint alakulnak.

1. ábra

Tételezzük fel, hogy a piacon forgalomban van egy bor lédig, illetve palackos kiszerelésben is. A lédig bor jellemzői: kis költségű, alacsony az ára és általában gyenge a minősége. A palackos boroknál már fontosabbak az előbb említett befolyásoló tényezők, tehát egy olyan bor kerül palackba, ami minőségi. Tegyük fel, hogy egy lédig bor szállítóedényére fel van írva a termőhely neve. Ezzel az ugyanazon területhez kapcsolódó palackos bor hírneve fog sérülni. Ezért fontos az eredetvédelem, hogy ezt el tudjuk kerülni. Csak palackba kerülhet az eredetvédett, minőségi bor. Ezután ismerkedjünk meg az eredetvédelem fogalmával.

Kataszter-nyilvántartásokon (termőhely, ültetvény, pince, termék) alapuló gazdasági szabályozórendszer, amely előre meghatározott feltételekkel és ellenőrzési pontokkal, ellenőrzési rendszerrel működve garantálja a borok földrajzi, technológiai eredetét és minőségét (Gál 2002). Vizsgáljuk meg ezt a definíciót egy kicsit részletesebben. A kataszter-nyilvántartásban a termőterületeket kataszterekbe sorolják, a kataszteri pontrendszer alapján. Ez alapján alakulnak ki olyan területek, amelyek azonos természeti adottságúak és

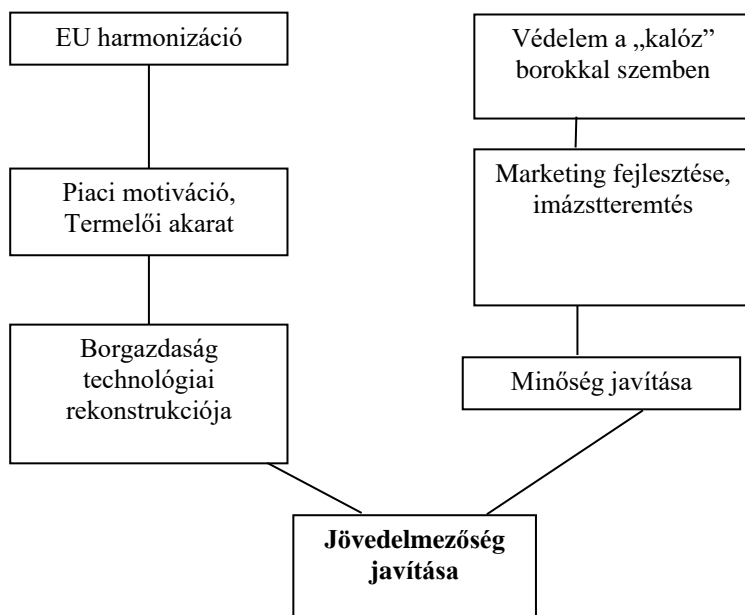

ezeket nevezzük ökotópoknak. Létezik pincenyilvántartás, ami azokra a kérdésekre ad választ a pincével kapcsolatban, hogy hol van, mennyi hordó van benne stb.; és terméknylvántartás, ami mennyiségi stb. adatokat tartalmaz a termékkel kapcsolatban. A gazdasági szabályozórendszer alatt a törvényeket kell érteni (pl.: bortörvény), a feltételeket és az ellenőrzést a szabályzatok foglalják magukban. Az egri borvidéken négy eredetvédelmi szabályzat létezik: az Egri Borvidék Szabályzata (1. melléklet), az Egri Bikavér Superior Szabályzata (2. melléklet), az Egri Leányka Szabályzata (3. melléklet), és a Debrői Hárslevelű Szabályzata.

Egy meghatározott termelőhelyen termelt minőségi borok szabályozási pontjai, melyeknek a borsabályzatban szerepelniük kell, a következők:

- A termelőhely pontos megjelölése
- A szőlőfajta alkalmazása
- A szőlőtermesztéssel kapcsolatos technológia
- A bor minimális természetes alkoholtartalma
- Borászati technológia
- A minőségjavítás engedélyezett eszközei
- Termésátlagok maximalizálása
- Kötelező nyilvántartások vezetése, termés és készletjelentés
- Ellenőrzés

A következőkben a védett borokról tegyünk említést. Először is tisztázzuk a fogalmát: olyan egyedi szabályozású, meghatározott, a termékhez kapcsoltnan egyedileg klasszifikált termőhelyről származó minőségi bor, melyet a termelők által önkéntesen kezdeményezett, a bor szabályzatában leírt szőlőtermesztési és borászati eljárások alkalmazásával termelnek. A védett eredetű bor egyedi szabályozását a nemzeti keretsabályozásnak megfelelően a hegyközség, vagy a hegyközségi tanács kezdeményezheti. A szabályzatot a hegyközségi tanács dolgozza ki, amit véleményezés után a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa nyújt be a Nemzeti Bor Eredetvédelmi Bizottságának. A bizottság elfogadó határozat esetén azt beterjeszti a földművelési és vidékfejlesztési miniszternek, aki a védett eredetű bor szabályzatát rendeletben adja ki.

Forrás: Gál Lajos, 2002, főiskolai előadás

2. ábra: A védett eredetű borok szükségessége és céljai

Mint azt láthatjuk, két ágon indulunk el. Az egyik az EU-harmonizációval kezdődik, ami nagyon fontos az EU-csatlakozást illetően. Ahhoz, hogy versenyképesek legyünk, szükség van piaci motivációra, termelői akaratra, hogy újítsunk és fejlesszük a borászati technológiánkat.

A másik vonalon elindulva először a „kalóz” borok elleni védelmet kell említeni. Majd ha ezt sikerült elindítani, a következő lépés az a marketing-tevékenység folytatása, illetve az imázs kialakítása, amelynek segítségével megismertetjük, és vonzóbbá tesszük a terméket. Emellett fontos, hogy a borunk minősége nagyon jó legyen. Ha a fogyasztó találkozik ezzel a borral, amelynek a minősége jó, és amit fejlett technológiával értünk el, megkedvelheti ezt a bort, és többször vásárolhat, tehát a jövedelmezőségünk javul, mert többet tudunk eladni a termékünkéből.

A védett eredetű bor kialakításának feltételei:

1. Piaci motiváció–termelői akarat
2. Földrajzi lehatárolhatóság (talaj, kitettség stb.)

3. Szigorú, hasonló szőlőtermesztési és borászati technológia egy megnevezésen belül
4. Érzékszervi hasonlóság az adott bor megnevezésén belül – elkülönülés más megnevezésű boroktól
5. Törvényi háttér – intézményrendszer nyilvántartásra és ellenőrzésre

Forrás: Gál Lajos, 2002, Főiskolai előadás

Analízis

A magyar borszektor analízise:

„Előnyök:

- Olcsó inputforrások, elsősorban a föld és a munkaerő tekintetében.
- Elismert hagyományok a szőlészetben és a borászatban, valamint a borkereskedelem.
- Hagyományos borfogyasztói társadalom, amelynek része egy igényes borfogyasztói csoport is.
- A tokaji borkülönlegességek léte és a nemzeti marketing ereje.
- Sajátos és egyedi klíma a Kárpát-medencében, kiváló a fehérbor számára, egyes helyeken a vörösbor számára

Hátrányok:

- A hazai és a térségi borkereskedelem ellenőrizhetetlen piaci jelenléte.
- Az intézményi háttér működési kialakulatlansága és gyakori változása.
- A technológiai és gazdasági szabályozórendszer gyakori változása.
- Keleti piacok részleges és nem törvényszerűen szükséges elvesztése.

Kihívások:

- Keleti piacok visszaszerzése.
- Import borok megjelenése a magyar borpiacon.
- Európai integráció.
- Tágabb értelemben a nemzetközi integráció, GATT és WTO irányok tartása.
- A hazai fogyasztási szerkezet és a borkultúra átalakítása és fejlesztése.

Lehetőségek:

- A változatos fajtaszerkezet piacokhoz igazodó kihasználása.

- Az intézményrendszer hatékony működtetése és fejlesztése.
- További hazai és külföldi tőke bevonása az ágazatba.
- A költségek alacsony szinten tartásával a versenyképesség fenntartása.
- Erőteljes és hatékony marketingmunka.”
(Forrás: www.date.hu/kiadvany/tessedik/5/bozsik.pdf)

Az egri borvidék analízise:

Előnyök:

- Olcsó inputforrások, elsősorban a föld és a munkaerő tekintetében.
- Elismert hagyományok a szőlészetben és a borászatban, valamint a borkereskedelem.
- Hagyományos borfogyasztói társadalom, amelynek része egy igényes borfogyasztói csoport is.
- Az egri borvidék borkülönlegességeinek megléte és a nemzeti marketing ereje.
- Sajátos és egyedi klíma a Kárpát-medencében, és Magyarországon belül is.
- Az eredetvédelmi rendszer magas fokú kidolgozottsága

Hátrányok:

- A hazai és a térségi borkereskedelem ellenőrizhetetlen piaci jelenléte.
- Az intézményi háttér működési kialakulatlansága és gyakori változása.
- A technológiai és gazdasági szabályozórendszer gyakori változása.
- Keleti piacok részleges és nem törvényszerűen szükséges elvesztése.
- A jövedéki adó bonyolult szabályozási rendszere.
- A termelői együttműködés alacsony fokú.

Kihívások:

- Keleti piacok visszaszerzése.
- Import borok megjelenése a magyar borpiacon.
- Európai integráció.
- Tágabb értelemben a nemzetközi integráció, GATT és WTO irányok tartása.
- A hazai fogyasztási szerkezet és a borkultúra átalakítása és fejlesztése.

Lehetőségek:

- Változatos fajtaszerkezet piacokhoz igazodó kihasználása.

- Az intézményrendszer hatékony működtetése és fejlesztése.
- További hazai és külföldi tőke bevonása az ágazatba.
- A költségek alacsony szinten tartásával a versenyképesség fenntartása.
- Erőteljes és hatékony marketingmunka.
- A termelők együttműködésének fejlesztése, közösségi marketing.

Összegzés

Jelenlegi helyzet

Az EU-ban borászatra is ugyanolyan komoly szabályozások vannak kivetve, mint más szektorra. Ezeket a szabályozásokat a CAP (Közös Agrárpolitika) tartalmazza. Szerintem az egyik legfontosabb szabályozás az, hogy a belépés után már szinte lehetetlen lesz újabb szőlőket telepíteni, csak a kivágottak pótlására lesz lehetőség. Ezt figyelembe véve megfigyelhető az egri borvidéken, hogy újabb és újabb szőlőültetvények jönnek létre. Az óriási ütemben növekvő szőlőültetvény terület elsősorban az egri borvidékre jellemző. A szőlőterületek létesítéséhez állami támogatás is igényelhető. A csatlakozás után a magyar mezőgazdaság támogatásként 2004-ben a tagországoknak folyósított támogatás 25%-át kapja meg a tárgyalások jelenlegi állása szerint. Az Unió úgy gondolja, hogy a támogatás – amelyet folyamatosan évente növelve – 10 év múlva elérheti a tagországok átlagos szintjét. Ez óriási kihívást jelent ennek a szektornak, mert a versenyképesség megőrzéséhez sok pénz kellene.

A bormarketing területén azt mondhatjuk el, hogy az elméleti alapok megvannak. Az esetek többségében a borászok marketingtevékenysége nemzetközi, illetve országos versenyeken való részvételre és néhány kiállításra, ill. árubemutatóra korlátozódik. Ma a bortermelők a pénzt elsősorban telepítésre és technológiai fejlesztésre fordítják, így sajnos kis költségvetésű marketingtevékenységet folytatnak. A nagyobb cégek, mint pl. az Egervin, az egri borvidék legnagyobb bortermelője, már elkezdett reklámozni rádióban és a tévében. Ugyanakkor egy törvényi korlátozás szűkebb keretek közé szorította a marketingtevékenységet. Ezekből következtetve elmondhatjuk, hogy a borászok legjobb marketingeszköze a borral kapcsolatos rendezvényeken való részvétel.

A jövőbeni teendők

Az Európai Unióval folytatott tárgyalásokon meg kellene próbálni több pénzt kiharcolni, hogy biztosítani tudjuk az agrárszektor jobb versenyképességét. Tovább kell növelni a minőségi szőlőtelepítést. A legfrissebb 2002-es adat a kiadott engedélyek alapján azt jelzi, hogy a fehérszőlő-terület stagnál, a kékszőlő terület tovább növekszik 20%-kal ebben az évben. Az eredetvédelem területén is további teendők vannak. Öröndetes, hogy egy konzorcium nemrégiben elnyert pályázata ezen a területen jelentős előrelépést céloz meg. A pályázat jövőbeni várható eredményei a következők: kataszteri nyilvántartás kialakulása, borkémiai módszerek és borászati technológia fejlesztése. Ezen túl cél az egri bikavér superior Eger eredetvédelmének leírása és egyéniségének megteremtése, az egri bikavér történetének feltárása, a megfelelő marketing- és médiakommunikációs eszközök kiválasztása, és a termék nyilvánosságának biztosítása.

Tervezem, hogy ezt a K+F tevékenységet figyelemmel kísérjem, a lehetőségekhez méreten bekapcsolódjak a program munkájába, elsősorban a marketing területén.

Irodalomjegyzék

- Márton András: A magyar mezőgazdaság és az Európai Unió, 1998.
Bodnár László: Az Egri borvidék, 2001.
Az Európai Unió közös agrárpolitikája.
Földművelésügyi Minisztérium: Az EU közös borpiaci szervezete, 4. füzet, 1997.
Agroinform Kiadó és Nyomda Kft.
Dr. Botos Ernő Péter–Szabó Attila–Májér János–Gál Lajos–Horn Endre–Dr. Lakner Zoltán–Dr. Szabó Tiborc–Horváth Csaba: Hatástanulmány a magyar borkereskedelem helyzete és felkészülése az EU csatlakozás várható hatásaira.
Mosoni Péter: Borkultúra borászati alapokkal, 2001.
Botos E.–Gál L.: A borkategóriák és az eredetvédelem fejlesztésének koncepciója, 2001.
Gál L.–Misik S.: Az egri borvidék eredetvédelmi rendszerének fejlesztése, 1996.
Borászati Füzetek, 2000/1.
Borászati Füzetek, 2000/5.
Borászati Füzetek, 1999/2.
Koktél Egri Üzleti Magazin. 1. évfolyam, 9. szám, 2002. október, 15. oldal.
HVG, XXIV. évfolyam, 51–52. szám.
<http://www.kum.hu/euanyag/csstrategia/MAGYAR/07magyar.html>
<http://www.fvm.hu/euint/euint.html>
<http://www.fvm.hu/20sapard/20sapard.html>
<http://www.fvm.hu/bor.pdf>
<http://www.date.hu/kiadvany/tessedik/5/bozsik.pdf>

Rövidítések

FVMSzBKE – Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet, Eger

OMSZEÁ – Országos Meteorológiai Szolgálat Egri Állomása

CAP – Common Agriculture Policy (Közös Agrarpolitika)

Mellékletek

„Egri Bikavér, Egri Leányka szabályzat által védett borok” és a „Különleges minőségű borok” készítéséhez felhasznált szőlők 200.1 évi minősítésének szabályai

„Egri Bikavér, Egri Leányka szabályzat által védett borok” és a „Különleges minőségű bor” 2001 évjáráttal, tehát 2001 év szüretén csak a Hegyközség által a szüret helyén / szőlő tábla vagy feldolgozóban / mért szőlő cukorfok és az azt követő súlymegállapítás alapján készült minősítést garantáló igazolás szerint adható ki. Ezért a szüret előtt legalább 2 nappal a tulajdonosnak, bérlőnek, felvásárlónak igényét a minősítésre írásban kell a Hegyközségnek bejelentenie. /3300 Eger Deák F. u. 51. Tel/fax: 411-943 /.

- **Egri Bikavér bor** az Egri Borvidéken I-II szőlőkataszterben engedélyezett kék szőlőfajtákból, a Hegyközségek által a fajtánként meghatározott szüret kezdési időpont után szüretelt, a helyszínen a szüretet megelőzően illetve a feldolgozóban a feldolgozás előtt mért szőlő cukorfok és termésbecslés alapján készült, a minősítést garantáló „szőlő származási bizonyítvány” alapján készíthető. A szőlőnek egészségesnek, a fajtára jellemzőnek, minimálisan 17 Mm² cukortartalmúnak /Kékoportó 16,0 Mm²!, Merlot, Cabernet sauvignon, Cabernet franc 19 Mm²/ kell lennie és termésmennyiség nem haladhatja meg a 100 hl/ha mennyiséget (a termésmennyiség felső határa 14,3 t/ha, 800 négyzetögl esetén 39,7 t/ha).
- Az Egri Leányka szabályzat védett bor az Egri Borvidéken a Hegyközségek által meghatározott szüret kezdési időpont után szüretelt, a helyszínen a szüretet megelőzően mért szőlőmust cukorfok és termésbecslés alapján készült, a minősítést garantáló „szőlő származási igazolás” alapján készíthető. Jellemzően minimálisan 18 Mmo cukortartalmúnak kell lennie, a termés mennyisége nem haladhatja meg a 100 hl/ha.
- **Különleges minőségű bor:** az Egri Borvidék legfeljebb 10 t/ha (800 négyzetögl esetén 28 q) termésű ültetvényeiből származó, a borvidékre engedélyezett fajták, érett vagy túlrett, esetleg töppedt termésnek legalább 19,0 tömeg % természetes cukrot tartalmazó szőlőjéből készülhet, termőhelye, fajtája, származási helye és évjáráta miatt különleges megkülönböztetésre érdemes
- Helyszíni szemlén megállapítandó:
- cukorfok, refraktométeres meghatározással szőlő táblán vagy a feldolgozóban (hitelesített mérőműszerrel!)
- termésmennyiség termésbecsléssel (ellenőrzése 24 órán belül hiteles átvételi jegy másolat – mustfok, súly adattal – és annak a Hegyközségnek részére történő átadásával!)
- helyszíni szemlét végzik: hegybíró, hegyközségi minőségi ellenőrök

I. Egri Bikavér néven kizárólag **Védett Eredetű**, száraz vörös bor hozható forgalomba. Minden termelőnek vagy felvásárlónak aki Egri Bikavért kíván termelni, forgalomba hozni illetve az ehhez szükséges szőlőt megtermelni annak az **Egri Bikavér Eredetvédelmi Szabályzatát** kell betartania.

EGRI BIKAVÉR VÉDETT EREDETŰ BOR SZABÁLYZAT

A bor megnevezése

Egri Bikavér

Védett eredetű száraz vörös bor

A Szőlő származási helye

Az Egri Borvidék körzetében található a mellékletben tételesen felsorolt, az adott hegyközség termőhelyi törzskönyvében nyilvántartott eredetvédett szőlőültetvények melyek termőhelyi értékszáma legalább 270 pont.

Szőlő fajtahasználát

Az Egri Bikavér előállításához a Hegyközségek rendtartásában ajánlott fajtaként nyilvántartott fajták: Kékfrankos, Kékoportó, Blauburger, Cabernet franc, Cabernet sauvignon, Merlot, Pinot noir, Kadarka, Kékmedoc és Zweigelt használata lehetséges.

Szőlőtermesztési technológia

A már meglévő szőlőültetvények esetében függetlenül a tэрállástól és a művelésmódtól kivágásukig védett eredetű bor termelhető. Szükséges valamennyi ilyen ültetvény tőkehiányának és fajtaidegen tőkeállományának tényleges felmérése és a hegyközségi nyilvántartásokban való feltüntetése.

Az új ültetvények létesítésének eredetvédelmi szakmai követelményei:

- ha-onkénti 4000 feletti tőkeszám, a tőtávolság 0,8 méternél nem lehet kisebb
- alkalmazható művelésmódok: alacsony kordon, Guyot, vagy más alacsony tőkeforma
- vírusmentes és agrobaktérium mentes klónszelektált szaporítóanyag használata
- integrált növényvédelmi technológia alkalmazása

Tőketerhelés, termésmennyiség

A művelésmódokhoz és a fajtákhoz igazított tőketerhelést kell alkalmazni. A hektáronkénti termésátlag semmilyen esetben sem haladhatja meg a 13,6 tonnát, mustban kifejezve 80-95 hl/ha-t (maximum 70 %-os mustkinyerés mellett)

A szőlő minősége

A szőlőfürtnek egészségesnek, a fajtára jellemzőnek kell lennie. A fajtahasználásban engedélyezett szőlőfajták minimális engedélyezett cukortartalma a Kékoportó, Kékfrankos, Blauburger, Zweigelt, Kadarka esetében 17,0 Mmo, a Cabernet franc, Cabernet sauvignon, Merlot, Pinot noir, Kékmedoc fajták esetében 19,0 Mmo.

Szőlőfeldolgozás, borászati technológia és palackozás

A borkészítés a mindenkorai bortörvénynek megfelelően, kizárólag a Hegyközség által ellenőrzött, az Egri Borvidéken pincekataszterben nyilvántartott pincészetekben, palackozókban történhet.

Eredetvédelmi szakmai követelmények:

- 8 napnál hosszabb héjon erjesztés
- savtartalom csökkentése vagy növelése kémiai úton nem történhet
- az ajánlott fajták közül legalább három szőlőfajta borának házasítása szükséges, melyben egy fajta 50 %-nál nagyobb arányt nem, de minden fajta 5 %-nál nagyobb arányt kell, hogy képviseljen
- 2004-ig folyamatosan szükséges elérni a 12 hónapos fahordós érlelést, így a 2004. évi szüretet követően csak 13 hónap után hozható csak forgalomba a Védett Eredetű Egri Bikavér bor.

Jelölés, forgalomba hozatal

Egri Bikavér védett eredetű bor az Egri Borvidéki termelői pincészetekben történő termelői folyóbor értékesítéseken kívül csak palackozva kerülhet forgalomba. A palackokon a jelölés és a forgalomba hozatal a Bortörvény előírásai szerint végezhető el. A címkén a bor megnevezése kiegészül a „Védett Eredetű Egri Bikavér” megjelöléssel.

Nem palackos termék forgalomba hozatalának feltételei:

- A termelői pincészetnek rendelkeznie kell hegyközségi regisztrációval, Termelői Borkimérési Engedéllyel, Egri Borvidéki Védnöki Táblával. Az előbb felsorolt feltételek megléte mellett, az Egri Borvidéken belül, a termelői pincészetekben az általános borkereskedelmi szabályozásban előírtanak megfelelően van lehetőség a fogyasztó részére borkimérésre, poharazásra.
- Egri Bikavér minőségű félkész bor, alapbor értékesítése csak az Egri Borvidéken belül lehetséges akkor, ha a hegyközségi tag folyamatosan regisztrált tagja a borvidék valamelyik hegyközségének és az Egri Borvidéken belül olyan pincével rendelkezik, ami az Egri Borvidéki pincekataszterben és a jövedéki törvény szerint regisztrálva van.

II. Minden termelőnek és felvásárlónak, aki önkéntesen **védett eredetű Egri Bikavér Superior** bort kíván forgalomba hozni, előállítani vagy az ehhez szükséges szőlőt megtermelni, az alábbi előírásokat kell betartania. Az itt nem érintett kérdésekben a Bortörvény valamint a jövedéki törvény előírásai a mérvadóak.

EGRI BIKAVÉR SUPERIOR VÉDETT EREDETŰ BOR SZABÁLYZATA

A bor megnevezése

Egri Bikavér Superior

Védett Eredetű Bor

A szőlő származási helye

Az Egri Borvidék Egri Körzetében található olyan szőlőültetvények melyeket a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter eredetvédett szőlőterületnek elfogadott, a termőhelyi

értékszámát legalább 300 pont és helyszíni szemle alapján az eredetvédelmi nyilvántartásokba Egri Borvidéki Superior területként felvételre került.

Szőlő fajtahasználat

Egri Bikavér Superior védett eredetű bor előállításához az Egri Borvidék Egri Körzete Hegyközségei rendtartásának fajta listáján ajánlott fajtaként szereplő szőlőfajták közül legalább négy fajta borának házasításához történő használata kötelező úgy, hogy egy fajta aránya sem haladhatja meg az 50%-ot, valamint egy fajtából legalább 5%-nyi mennyiség házasítása kötelező.

Szőlőtermesztési előírások

Alany:

Az ültetvények alanymegválasztáskor a termőhely adottságait, a nemes fajta igényeit, affinitási és kompatibilitási képességeit kötelező figyelembe venni.

Művelésmód:

A jelenleg eltelepített ültetvények esetében bármely térállású és művelésmódú ültetvény elfogadható. A további, új telepítéseknél fajtától függően csak a Guyot, a középmagas kordon és az ennél kisebb tőkeformájú művelésmódok használata engedélyezett.

Az új telepítéseknél előírt tőkeszám min. 4000 tőke/hektár, olyan módon, hogy a tőtávolság 0,8 m-nél kisebb nem lehet.

Terhelés, termésátlag:

A művelésmódokhoz és a fajtákhoz igazított terhelést kell alkalmazni, amely maximum 3,0 kg/tőke lehet, a 3330 tőke/hektár alatti tőkeszámú ültetvényekben, valamint maximum 2,5 kg/tőke lehet a 3330/tőke/hektár tőkeszám feletti ültetvényekben. A hektáronkénti termésátlag semmilyen esetben sem haladhatja meg a 8 tonnát.

A szőlő minősége:

A szőlőfürtnek egészségesnek és a fajtára jellemzőnek kell lennie. A házasításhoz használt fajták minimális cukortartalma Kékporto, Kékfrankos, Baluburger, Zweigelt, Kadarka esetében: 18,0 Mm°. a Merlot, Cabernet sauvignon, Cabernet franc, Pinot noir, Kékmedoc fajták esetében : 20 Mm°.

Szőlőfeldolgozás, borászati technológia

A borkészítés a mindenkorai bortörvénynek megfelelően, kizárólag az illetékes hegyközség által ellenőrzött, az Egri Borvidéken pincékataszterben nyilvántartott pincékben, palackozókban történhet. A must cukortartalmát növelni nem lehet, Védett Eredetű Egri Bikavér Superior bor csak mustjavítás, bor színösszetételének, színárnyalatának festőborral történő javítása, és a savtartalom kémiai úton történő változtatása nélkül készülhet.

A borkészítés módja héjonerjesztés, melyet fakádban csömöszöléssel, kóracél erjesztő berendezésekben az erjedő must körfejtésével lehet végrehajtani. Az erjesztési, macerálási időtartam min. 14 nap, melyet a szüreti és a préselési időpont bejelentésével, valamint a pincenaplóba történő bejegyzésével a bortermelő köteles ellenőrizhetővé tenni. Az erjesztéshez csak szükséges esetben javasolt a fájlesztők használata, minden lehetséges esetben a termő-

helyen kialakult spontán élesztő flórával történő erjesztés a javasolt. A bort tölgyfahordóban legalább 1 évig, palackban pedig további 6 hónapig kell érlelni.

A bor minősítése

Az Egeri Borvidék védett eredetű borai termelésének általános szabályainál „A bor minősítése” című fejezetben leírtakon túl, az Egeri Bikavér Superior termelői köre a bor EBBB alapminősítését követően külön – az EBBB szabályai szerinti – minősítéssel dönti el azt, hogy a bor megkaphatja-e az Egeri Bikavér Superior elnevezést.

Palackozás, jelölés, forgalomba hozatal

Az Egeri Bikavér Superior Védett Eredetű Borként kizárólag az Egeri Borvidéken palackozott termék kerülhet forgalomba. A palackozás a jelölés és a forgalomba hozatal a Bortörvény előírásai szerint végezhető el.

Ellenőrzés

Az Egeri Borvidék védett eredetű boraira vonatkozó ellenőrzéseken túlmenően, az ellenőrzés szigorúsága és következetessége érdekében, az Egeri Bikavér Superior termelői körének tagjai saját hatáskörükben is ellenőrzik a termelést és a kereskedelmet, valamint termékeikért morális felelősséget is vállalnak.

III. Minden termelőnek és felvásárlónak, aki önkéntesen védett eredetű **Egeri Leányka** bort kíván forgalomba hozni, előállítani vagy az ehhez szükséges szőlőt megtermelni, az alábbi előírásokat kell betartania:

EGERI LEÁNYKA VÉDETT EREDETŰ BOR SZABÁLYZAT

A bor megnevezése

Egeri Leányka
Védett Eredetű Bor

A szőlő származási helye

Az Egeri Borvidéken található települések határaiban lévő, a külön leírásban meghatározott módszerrel elvégzett helyszíni szemle alapján az eredetvédelmi nyilvántartásokba felvett, törzskönyvben nyilvántartott szőlőültetvények, amelyeket a Hegyközség határozatában elfogadott .

Szőlő fajtahasználat

Védett Eredetű Bor előállításához a Leányka fajtán kívül 15 %-ban házasítható a Hegyközség által elfogadott ültetvényekről származó bor.

Szőlőtermesztési előírások

Szőlőtermesztési technológia:

A már meglévő szőlőültetvények esetében függetlenül a térállástól és a művelésmódtól kivágásukig védett eredetű bor termelhető. Szükséges valamennyi ilyen ültetvény tőkehiányának és fajtaidegen tőkeállományának tényleges felmérése és a hegyközségi nyilvántartásokban való feltüntetése.

Az új ültetvények létesítésének eredetvédelmi szakmai követelményei:

- ha-onkénti 4000 feletti tőkeszám, a tőtávolság 0,8 méternél nem lehet kisebb
- alkalmazható művelésmódok: alacsony kordon, Guyot, Sylvos vagy más alacsony tőkeforma
- vírusmentes és agrobaktérium mentes klónszelektált szaporítóanyag használata
- integrált növényvédelmi technológia alkalmazása

Terhelés, termésátlag:

A művelésmódokhoz és a fajtákhoz a tőkehiányban és a fajtaidegen tőkékhez arányított terhelést kell alkalmazni, amely maximum 3,6 kg/tőke lehet, azonban a legnagyobb elérhető termésátlag 12 tonna/ha lehet.

A szőlő minősége, helyszíni minősítése, a szüret időpontja:

A hegybíró a szőlő származási bizonyítvány felülbélyegzésével igazolja a helyszíni minősítés eredményét. A szüret időpontját a szőlőültetvény fekvése szerint illetékes hegyközség határozza meg. Ezen időpont előtt védett eredetű termék előállításához a szüretet megkezdeni nem lehet. A Leányka minimális cukortartalma: 18,0 Mm°.

Szőlőfeldolgozás, borászati technológia

A borkészítés a mindenkorai bortörvénynek megfelelően, kizárólag az illetékes hegyközség által ellenőrzött, az Egri Borvidéken pincekatatszterben nyilvántartott pincékben, palackozókban történhet. A must cukortartalmát növelni nem lehet, védett eredetű Egri Leányka bor csak mustjavítás nélkül készülhet. A bor természetes minimális alkoholtartalma 11,5 %.

A termék kötelező érzékszervi bírálata

Az érzékszervi minősítést az Egri Borvidék Borminősítő Bizottsága végzi az erre a célra alkotott szabályzat szerint. Védett Eredetű Bor és dülő név megjelölést csak olyan bor viselhet, ami a borvidéki minősítésen megfelelt és az OBI is engedélyezte forgalmazását.

Palackozás, jelölés, forgalomba hozatal

Egri Leányka Védett Eredetű Borként kizárólag helyben palackozott termék kerülhet forgalomba.

A palackozás és a jelölés, a forgalomba hozatal a Bortörvény előírásai szerint végezhető el a következő kiegészítéssel:

- a címkén a bor megnevezése kiegészül a Védett Eredetű Bor megjelöléssel (a törvényi jóváhagyás után), és a Dülő névvel.
- a palackon vagy a címkén el kell helyezni a védett eredetűséget igazoló Egri Borvidéki véd- és garanciajegyet, az EBHT engedélyével annak ellenőrzése mellett.

Közös agrárpolitika (CAP; Common Agriculture Policy)

A tagállamok kötelesek pontos nyilvántartást vezetni szőlőtermő területeikről. A tízévenként elvégzett alapfelmérésnek minden árutermő területre ki kell terjednie, tartalmaznia kell az ültetvények méretét, korát, fajtaösszetételét. A változások nyomán követése érdekében az alapfelméréseket időközi felmérésekkel egészítik ki. A termelőknek pontos nyilvántartást kell vezetniük must- és bortermelésükről, a különböző minőségi kategóriák szerinti borkészleteikről. Az adatokat a tagországi hatóságok rendelkezésére kell bocsátani.

Az érvényes magyar szabályozáshoz hasonlóan az EU-ban az egyes szőlőtermő területekre „ajánlott”, „engedélyezett” vagy „ideiglenesen engedélyezett” szőlőfajtákat határoznak meg. A szabályozás célja a minőség garantálása. Az ideiglenesen engedélyezett fajtákat nem lehet telepíteni, azonban a meglévő ültetvények terméséből bor készíthető.

Közösségi szinten szabályozzák, milyen eljárásokat lehet a borkészítés és borkezelés során alkalmazni, milyen módon lehet a bor és a must minőségét javítani (mustjavítás, sav hozzáadása vagy savtompítás, kénezés, borászati adalékanyagok használata stb.). Speciális előírások vonatkoznak a pezsgőkre és likőrborokra. A rendelkezéseket szőlőtermesztési zónák szerint határozzák meg, figyelembe véve az adott zóna klimatikus adottságait, illetve természeti hagyományait.

A fogyasztó egyértelmű tájékoztatása, a minőség garantálása érdekében egységesítették a kiszerelesre, forgalmazásra vonatkozó szabályokat. Csak a közösségi rendeletekben meghatározott palackméretek használhatók, részletesen előírják, milyen információt kell, illetve lehet feltüntetni és milyen formában a címkéken. Ugyancsak egységes rendelkezések vonatkoznak a szállítmányokat kísérő dokumentumokra, a számlázás rendjére is.

Az EU a szőlő-szaporítóanyag, valamint a borok és egyéb borászati termékek minősítése, a minőség ellenőrzése tekintetében csak alapelveket fogalmaz meg. A konkrét előírások kidolgozása, a szükséges ellenőrzések végrehajtása a tagországok feladata.

A közösségi szabályozás megkülönböztetett figyelmet fordít a minőségi termelés ösztönzésére. A bor lehet „asztali”, „minőségi” és „meghatározott termőhelyről származó minőségi” kategóriájú. A meghatározott termőhelyről származó kategória a pezsgők és más boralapú készítmények (sherry, madeira stb.) esetén is érvényes.

A minőségi, illetve a meghatározott termőhelyről származó borokról az EU nem rendelkezik felesleggel. E borokra nem vonatkoznak a speciális piacsabályozási, korlátozó intézkedések. A közösségi szabályozás csak a forgalmazás kereteit rögzíti az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében.

Az EU megkülönböztetett figyelmet szentel a származás- és eredetvédelmi szabályoknak, azok ellenőrzési és garantálási rendszerének. A szabályozás működtetésben a tagországok hatóságai mellett a termelői szervezetek (hegyközségek) szerepe is meghatározó.

Az asztali borok piaci egyensúlyának fenntartása, a minőségi bortermelés ösztönzése érdekében az EU a piaci, termelési beavatkozások széles eszköztárát alkalmazza. A bor-, a tartósított szőlőmust-, illetve a szőlő-mustsűrítmény- feleslegek időszakos piaci kivonása érdekében a termelők, illetve kereskedők által végzett tárolást támogatják. A pályázatos rendszerben, piaci zavar fennállása esetén nyújtott támogatás fedezi mind a tárolási költségeket, mind a felmerülő kamatterheket.

Amennyiben magántárolással nem lehet hatékonyan kezelni a piaci zavarokat, az EU intervenciót alkalmaz a borkészletek lepárlása formájában. Lepárlásra a termelők általában önkéntes alapon ajánlhatják fel feleslegeiket. Amennyiben a feleslegek túl nagyok, a Bizottság kötelező lepárlás elrendeléséről is dönthet. A lepárolt bor után fizetett támogatást úgy határozzák meg, hogy az szankcionálja a gyenge minőséget adó termelést. A kötelező lepárlás keretében nem csak a termelő kap támogatást. A szeszfőzdeket is segítik annak érdekében, hogy a lepárlásról nyert alkohol gazdaságosan értékesíthető legyen. A borok lepárlásából származó alkohol a szabad piacon kerül értékesítésre. Amennyiben a mennyiségek piaci zavarokat okoznának, a Bizottság gondoskodik az alkohol intervenciók felvásárlásáról és nem élelmezési célú (pl.: üzemanyagként történő) felhasználásáról.

A gyenge minőségű borok előállításának megakadályozása céljából írják elő a borászati melléktermékek (törköly és seprő) kötelező lepárlását. A törköly esetében cél a túlrézelés, a seprőnél pedig az ismételt felhasználás megakadályozása.

A piaci feleslegek keletkezésének megakadályozását szolgálják azok az intézkedések is, amelyek a szőlőmust, illetve mustsűrítmény felhasználását támogatják, vagy az alkoholmentes szőlőé fogyasztásának népszerűsítését segítik.

A borfeleslegek felszámolását szolgálják az ültetvénykivágási támogatások és a speciális telepítési szabályok is. Termő ültetvény kivágása esetén a termelő az ültetvény típusától, illetve a fajtától függően 1500–12000 euró támogatást kap hektáronként.

Új ültetvényt csak akkor lehet telepíteni, ha egy vele legalább azonos nagyságú szőlőt kivágnak. A 2000-tól érvényes új szabályozás szerint lehetséges új ültetvények létesítése kivágás nélkül is abban az esetben, ha a minőségi bor előállítása garantált. Az új szabályozás feloldotta a korábbi általános tilalmat, lehetővé téve a strukturális átalakítási, illetve vidékfejlesztési programok keretében a szőlőültetvény-létesítés közösségi támogatását.

A szőlő- és borszektorban is lehetséges a termelői szervezetek létrehozása, működésükhöz jelentős közösségi támogatást kaphatnak. A TЭСZ-ek szabályozás végrehajtásában ma még nem játszanak meghatározó szerepet.

A külkereskedelmi szabályozás keretében a borokra viszonylag alacsony mennyiségi vámot vetnek ki, célja az alacsony minőségű borok behozatalának megakadályozása. A kiváló minőségű borok értékre vetített vámjá alig haladja meg a 10%-ot. Exporttámogatást kizárólag az asztali borok kaphatnak, pályázatos rendszerben, célszágoneként eltérő mértékben.

Részletes előírások vonatkoznak a pezsgőkre, likőrborokra, ízesített borokra, boralapú italokra és ízesített boralapú koktélokra is. Nem tartozik viszont a közösségi piacrendtartás alá a csemegeszőlő vagy szőlő-szaporítóanyagok minősítési rendszere.